SANOAT KORXONALARINING INNOVATSION RIVOJLANISHINI MOLIYALASHTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH

Matchanova Ma'rifat Ikramovna
Toshkent to'qimachilik va yengil sanoat instituti tayanch doktoranti
marifatmatchanova@gmail.com
ORCID-(0009-0009-8449-3706)
DOI:https://doi.org/10.5281/zenodo.23199324

Annotatsiya. Sanoat korxonalarining innovatsion rivojlanishi katta boshlang'ich xarajat va yuqori texnologik riskni talab qiladi. Mazkur tezisda innovatsion loyihalarni moliyalashtirish manbalarini diversifikatsiya qilish, davlat va xususiy kapitalni uyg'unlashtirish hamda plastmassa sanoatida innovatsion investitsiyalar samaradorligini oshirish yo'llari yoritiladi.

Kalit so'zlar: innovatsiya, sanoat, moliyalashtirish, ITTKI, venchur kapitali, grant, plastmassa sanoati.

Abstract. The innovative development of industrial enterprises entails significant initial costs and high technological risks. This paper outlines ways to diversify financing sources for innovation projects, integrate public and private capital, and enhance the efficiency of innovative investments within the plastics industry.

Keywords: innovation, industry, financing, R&D, venture capital, grant, plastics industry.

Raqobatning kuchayishi sharoitida sanoat korxonalarining barqarorligi ishlab chiqarish hajmini oshirish bilan cheklanmay, yangi texnologiyalarni o'zlashtirish, mahsulot assortimentini yangilash va resurslardan samarali foydalanishga bog'liq. Schumpeter innovatsiyani iqtisodiy rivojlanishning muhim drayveri sifatida ko'rsatgan; Oslo Manual esa innovatsiyani yangi yoki takomillashtirilgan mahsulot va jarayonlarni amaliyotga joriy etish bilan izohlaydi.

Tadqiqotda tizimli, qiyosiy va mantiqiy tahlil usullaridan foydalanildi. Moliyalashtirish mexanizmi korxonaning o'z mablag'lari, bank kreditlari, davlat grantlari va subsidiyalari, xususiy investitsiyalar hamda venchur kapitalini yagona tizim sifatida ko'rib chiqish asosida baholandi.

AQSH tajribasi davlat va xususiy kapitalning o'zaro to'ldiruvchi rolini ko'rsatadi. R&D xarajatlari, universitet-biznes hamkorligi va venchur kapitali innovatsiyalarni tijoratlashtirishni tezlashtiradi. O'zbekistonda innovatsion loyihalar uchun moliyalashtirish manbalarini kengaytirish, korxonalarning ITTKI xarajatlarini rag'batlantirish va riskni taqsimlovchi moliyaviy instrumentlarni rivojlantirish maqsadga muvofiq. Korxonalarda innovatsion fondlar tashkil etish, ITTKI va texnologik modernizatsiya xarajatlarini rag'batlantirish, innovatsion loyihalar uchun maxsus kredit liniyalarini kengaytirish, texnologik startaplar uchun venchur moliyalashtirishni rivojlantirish va korxona–universitet–investor qo'shma loyihalarini ko'paytirish taklif etiladi. Mexanizm "moliyaviy resurs → ITTKI → texnologik yangilanish → yangi mahsulot → daromad" zanjiri asosida ishlashi lozim.

Mamlakat mintaqalarida plastmassa sanoat materiallariga bo'lgan ichki talabni qondirishga asosiy e'tibor qaratilayotgan bir paytda ushbu sohaning jadal rivojlanishi muhim ahamiyat kasb etibgina

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

qolmasdan mazkur tarmoqning keng rivojlanishiga ham muhim ta'sir ko'rsatadi. Bundan tashqari plastmassa mahsulotlari ishlab chiqarishda innovatsion yondashuvlar muhim bo'lib ishlab chiqaruvchilarning innovatsion faolligini oshirish orqali innovatsion plastmassa mahsulotlari va tovarlari ishlab chiqarish jarayoni jadallashib boradi. Shu bilan birga sanoat tarmog'i tomonidan ishlab chiqarilayotgan sanoat chiqindilarini iste'mol qiluvchi asosiy tarmoq aynan plastmassa materiallari ishlab chiqaruvchi tarmoq bo'lib mahsulotlarni ishlab chiqarishda sanoat chiqindilaridan foydalanish amaliyoti bugungi kunda keng qo'llanilmoqda. Plastmassa mahsulotlari ishlab chiqaruvchi korxonalardagi innovatsion faollik deyilganda yangi zamonaviy g'oyalarni ilgari surish, texnologik yechimlarni ishlab chiqish, ularni amaliyotga tadbiq qilish va doimiy ravishda rivojlanib borish tushunilishi lozim. Innovatsion faollik korxonaga raqobat ustunligini ta'minlash va bozor muhitida barqaror mavqega ega bo'lish imkonini beradi. Natijada, tashqi ta'sirlarga qaramay, korxona mahsulot ishlab chiqarish orqali xaridorlar ehtiyojini qondira oladi, mavjud resurslardan samarali foydalanadi va uzoq muddatli iqtisodiy barqarorlikka erishadi. Innovatsion faollik indikatorlari asosida korxonaning innovatsion faolligini tavsiflovchi yagona umumiy ko'rsatkich shakllanadi va mazkur indikatorlar orqali korxonaning iqtisodiy holati hamda rivojlanish istiqbollari haqida aniq tasavvurga ega bo'lish mumkin. Xulosa tariqasida ta'kidlash lozimki, plastmassa sanoati ishlab chiqaruvchi korxonalarning innovatsion faolligini baholashda mazkur indikatorlardan foydalanish maqsadga muvofiqdir. Aynan shu indikatorlar asosida korxonaning umumiy iqtisodiy rivojlanish holatini tahlil qilish imkoniyati yaratiladi.

Moliyalashtirish manbalarining diversifikatsiyasi sanoat innovatsiyalarining barqarorligini oshiradi. Davlat-xususiy sheriklik, venchur kapitali, grantlar, bank kreditlari va korporativ innovatsion fondlarni uyg'unlashtirish plastmassa sanoatida texnologik modernizatsiya, energiya samaradorligi va yuqori qo'shilgan qiymatli mahsulotlar ulushini oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. OECD. Oslo Manual 2018. OECD Publishing, 2018.
2. Schumpeter J.A. The Theory of Economic Development. Harvard University Press, 1934.
3. National Science Foundation, NCSES. U.S. R&D Statistics, 2024.
4. OECD. Global venture capital and AI investment trends, 2025.
5. WIPO. Global Innovation Index 2025.
6. Abdurazakov M., Matchanov T., Matchanova M. O 'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOT SAMARALI TASHKIL ETISH VA TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI (XORIJ TAJRIBASI) //Универсальная индексная библиотека прикладных наук в современном мире: проблемы и решения. – 2025. – Т. 4. – №. 16. – С. 104-106.
7. Ikramovna M. M. et al. RIVOJLANAYOTGAN IQTISODIYOT SHAROITIDA TIJORAT BANKLARINI XUSUSIYLASHTIRISH ORQALI RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISH YO 'LLARI //SCIENTIFIC ASPECTS AND TRENDS IN THE FIELD OF SCIENTIFIC RESEARCH. – 2026. – Т. 4. – №. 42. – С. 38-45.
8. Innovation Science and Technology jurnali. Boshqaruv tizimlarining innovatsion faoliyat samaradorligiga ta'siri: O'zbekiston misolida (2024–2025-yillar GII ma'lumotlari asosida). — Issue 11, 2025. URL: https://ist-journal.uz/index.php/IST/article/download/335/302

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

9. Ikramovna M. M. et al. TIJORAT BANKLARI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH BORASIDAGI ILG 'OR XORIJIY TAJRIBALAR TAHLILI //Научный Импульс. – 2026. – Т. 4. – №. 41. – С. 240-249.
10. Matchanovich M. T., Ikramovna M. M. DIGITALIZATION OF BANKING SERVICES IN THE BANKING SYSTEM BANK TIZIMIDA BANK XIZMATLARINI RAQAMLASHTIRISH //O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI. – 2024. – Т. 3. – №. 32. – С. 47-51.
11. Ikramovna M. M. et al. RIVOJLANAYOTGAN IQTISODIYOT SHAROITIDA TIJORAT BANKLARINI XUSUSIYLASHTIRISH ORQALI RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISH YO 'LLARI //SCIENTIFIC ASPECTS AND TRENDS IN THE FIELD OF SCIENTIFIC RESEARCH. – 2026. – Т. 4. – №. 42. – С. 38-45
12. Sobirovich A. A. et al. AKSIYADORLIK JAMIYATLARINING KORPORATIV MOLIYAVIY STRATEGIYASI VA ULARNING MOLIYAVIY HOLATI TAHLILI //JOURNAL OF INNOVATIONS IN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL RESEARCH. – 2025. – Т. 8. – №. 7. – С. 15-23.
13. Ikramovna M. M., Matchanovich M. T. PLASTMASSA ISHLAB CHIQARISHDA INNOVATSION SALOHIYAT MAZMUNI VA UNING ISHLASH MEXANIZMI //MANAGEMENT AND ECONOMICS SCIENTIFIC RESEARCH JOURNAL. – 2026. – Т. 3. – №. 1. – С. 77-85.
14. Ikramovna M. M. O 'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA SANOATNI TUTGAN O 'RNI //MANAGEMENT AND ECONOMICS SCIENTIFIC RESEARCH JOURNAL. – 2025. – Т. 2. – №. 3. – С. 379-384.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.